

ГЛОБАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНИЙ БІЗНЕС У СИСТЕМІ БЕЗПЕКОВИХ КООРДИНАТ: ВПЛИВ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ І ДЕРЖАВНОГО ПРОТЕКЦІОНІЗМУ

Марта Панковець¹, Оксана Килин²

Львівський національний університет імені Івана Франка,
79008, м. Львів, просп. Свободи, 18

¹e-mail: marta.pankovets@lnu.edu.ua; ORCID ID: 0000-0003-0984-8406

²e-mail: oksana.kylyn@lnu.edu.ua; ORCID ID: 0009-0006-9303-3320

Анотація. Мета статті – виявити головні чинники, що детермінують динаміку процесів у глобальному торговельному бізнесі та визначити їхній вплив на стан цього виду бізнесу. Особлива увага зосереджена на посиленні протекціоністських підходів у державному регулюванні міжнародної торгівлі, а також на зростаючій політичній напрузі в зв'язку із відкритими збройними конфліктами між державами та поляризацією світу навколо нових претендентів на світове лідерство. У дослідженні використано методи статистичного аналізу для виявлення динаміки та структурних змін у глобальному торговельному бізнесі. Для проведення теоретичних узагальнень та формулювання висновків застосовано системний підхід з метою врахування різноманітних чинників як економічного, так і політичного, технологічного та екологічного характеру.

Результати дослідження показали, що в сучасних умовах відбуваються глибокі зміни, що впливають на розвиток глобального торговельного бізнесу. До них, насамперед, віднесено: реконструкцію геополітичного ландшафту (послаблення старих і створення нових союзів, блоків і регіональних об'єднань); поширення політики державного протекціонізму; мілітаризацію світової економіки; деградацію міжнародних інституцій та зниження ефективності їх регулювання; екологізацію виробничих та цифровізацію економічних процесів. Водночас знецінюються цінності глобалізації. Хоча процеси глобалізації все ще зберігаються й надалі забезпечують економічну взаємодію та інтеграцію, проте чітко простежуються й процеси деглобалізації, тяжіння до регіоналізму та ізоляціонізму.

Зроблено висновок про необхідність удосконалення науково-методичних підходів у дослідженні глобального торговельного бізнесу для кращого розуміння змін та нових трендів і якіснішого прогнозування його динаміки в майбутньому.

Ключові слова: глобальний торговельний бізнес; експорт; імпорт; державний протекціонізм; геополітичні конфлікти; глобальні ланцюги постачання, мілітаризація економіки, деглобалізація.

Постановка проблеми. Глобальний торговельний бізнес впродовж останніх десятиліть переживає різні етапи свого розвитку, від власне формування під впливом

всеохопних світових глобалізаційних процесів та динамічного зростання на тлі поширення новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, лібералізації міжнародної торгівлі, поглиблення міжнародної економічної інтеграції та інших чинників, що сприяли розвитку глобального бізнесу, до визрівання певних кризових ознак, які почали проявлятися в період світової пандемії COVID-19 та розвернули до певної міри підходи у міжнародній торгівлі в бік державного протекціонізму, торговельних воєн, а в останні роки безперечно поглибилися в зв'язку із порушенням системи міжнародної безпеки новими відкритими воєнними конфліктами, насамперед, між російською федерацією та Україною і новим витком ірано-ізраїльського конфлікту, до якого залучені країни НАТО. Нові політико-економічні обставини вимагають перегляду теоретичних обґрунтувань перспектив розвитку глобального торговельного бізнесу, адже на зміну глобалістським поглядам у зовнішній політиці багатьох держав прийшли регіоналістські чи ізоляціоністські, з очевидним наданням пріоритетів розв'язанню, у першу чергу, внутрішніх політичних та економічних проблем. Це зумовлює необхідність нових наукових досліджень даної проблематики. Важливо відшукати вагомні аргументи, що будуть посилювати теоретичні висновки про переваги глобального бізнесу, зокрема торговельного, та можливі труднощі в його подальшому розвитку. Запропонована тема має сьогодні особливу актуальність в Україні, адже наша держава бореться за свою політичну незалежність, намагаючись водночас створити умови для просування українського бізнесу в глобальній економіці та залучити глобальний бізнес в економіку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні тенденції розвитку глобального торговельного бізнесу та їх прояви в конкретних умовах міжнародної торгівлі окремих держав досліджує широке коло вітчизняних та зарубіжних науковців: М. Корж, Т. Чуніхіна, В. Красношок, Н. Балабанова, М. Муравський, В. Шастун, О. Степичева, М. Король, В. Лимар, Т. Єрмакова, О. Загородній, Elhanan Helpman, Daniel Berghofen, Thierry Mayer, Christian Volpe та інші.

Зокрема, дослідники Т. Чуніхіна, М. Корж та В. Красношок стверджують, що «останніми роками світ став свідком низки глобальних змін, які суттєво вплинули на зовнішню торгівлю... Зміна ландшафту міжнародних альянсів у поєднанні з появою протекціоністської політики та торгових війн призвели до створення складного та непередбачуваного торговельного середовища» [1]. Науковці Н. Балабанова, М. Муравський, В. Шастун висловлюють думку про те, що «на сучасному етапі відбувається трансформація торговельної політики... що призводить до більш активного використання країнами протекціоністських заходів для стабілізації власних економік... зростає і кількість торговельних конфліктів, різних за характером та напругою у відносинах між учасниками торгівлі – від суперечливих ситуацій до торговельних воєн» [2]. Дослідниця О. Степичева зазначає, що між державами впродовж останніх років «підтвердженням напруженості у торговельно-економічних відносинах є збільшення протекціоністських заходів та суттєве перевищення їхньої кількості над лібералізаційними» [3].

Сучасні науковці приділяють значну увагу проблемі змін умов функціонування глобального бізнесу, пов'язаних із появою нових геополітичних, технологічних та

соціально-економічних трендів. Ці зміни торкаються, насамперед, міжнародної торгівлі як найбільш давньої і поширеної форми економічних зв'язків між державами. Нові реалії політичного та економічного життя країн зумовлюють необхідність глибшого вивчення даної проблематики на теоретичному і прикладному рівнях, вдосконалення наукових підходів до оцінки перспектив глобального бізнесу та викликів, які перед ним стоять.

Попри значну кількість праць щодо протекціонізму, поза увагою дослідників часто залишається синергетичний ефект одночасного впливу мілітаризації економіки, неефективності міжнародних інституцій (СОТ) та впровадження екологічних мит. Саме цей комплексний вплив на стійкість глобальних ланцюгів постачання в умовах деглобалізації потребує глибшого наукового аналізу, що і зумовило вибір теми даної статті.

Постановка завдання. Метою статті є виявити головні чинники, що детермінують динаміку процесів у глобальному торговельному бізнесі та визначити їхній вплив на стан цього виду бізнесу

Відповідно до мети автором поставлено такі *основні завдання дослідження*: виявити головні тренди, що детермінують сьогодні динаміку процесів у глобальному торговельному бізнесі; визначити, як ці тренди впливають на стан глобального торговельного бізнесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному світі, за твердженнями багатьох науковців і практиків, настала епоха геополітичних зрушень, економічної невизначеності, технологічних та культурних трансформацій, що дуже відчутно впливають на глобальний бізнес загалом і торговельний зокрема. Йдеться не про часткові зміни в рамках діючих політичних підходів, які завжди мають місце в соціально-економічних процесах, а про зсуви, які можна назвати «тектонічними», адже вони підривають позиції державних альянсів, що склалися після другої світової війни, формують нову архітектуру міжнародних політичних та економічних зв'язків. Насамперед, змінюється розуміння глобалізації, здобутків та цінностей, що набуваються й підтримуються в її процесі, її доцільності в умовах вирішення перспективних геополітичних завдань та її меж.

З-поміж головних трендів сьогодення, що створюють вплив на розвиток глобального торговельного бізнесу, особливо помітним є *перехід до політики державного протекціонізму*, ініційований глобальними економічними лідерами, зокрема США. Запровадження 2 квітня 2025 року за ініціативою президента США Дональда Трампа безпрецедентного тарифного режиму стало радикальним поворотом в американській зовнішньоторговельній політиці, що фактично відкинув принципи вільної торгівлі та багатовекторності, на яких тримався міжнародний економічний порядок протягом майже восьми десятиліть. Згодом, у грудні 2025 року, була прийнята «Стратегія національної безпеки США», яка на доктринальному та інституційному рівнях зафіксував ключові засади усієї зовнішньої політики США [4]. Згідно з цими засадами, період глобалізації та вільної торгівлі, який мав забезпечувати благополуччя американської економіки, призвів до деградації промислового сектора США (частка промислового виробництва

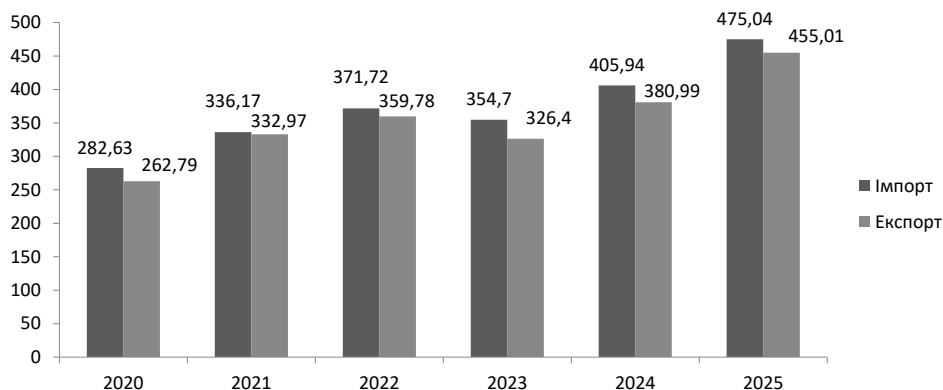
у ВВП США скоротилася приблизно до 10 % порівняно з 20–25 % у середині ХХ століття, тоді як чисельність зайнятих у виробничому секторі зменшилася з 17,2 млн. осіб у 2000 році до близько 12,7 млн. у середині 2020-х років [4]), а також до ерозії середнього класу, відтоку технологій та капіталу, критичної залежності від глобальних ланцюгів постачання, контроль над якими США не належить. Наголошувалося й на зростаючій залежності країни від іноземних постачальників у сфері озброєння. Як приклад, наводилася інформація про те, що сьогодні США можуть виробляти лише близько третини артилерійських снарядів, необхідних для стримування потенційних супротивників. Загалом, американська адміністрація доводила, що впродовж десятиліть США забезпечували вільний вхід на свій ринок, але не мали такого ж сприятливого режиму для американських товарів в інших країнах.

У таких умовах протекціоністські інструменти мали б у довгостроковій перспективі забезпечити, в першу чергу, реіндустріалізацію економіки США, а згодом – повернення стратегічної міці країни на світовій арені, яка була втрачена начебто внаслідок дотримання політики глобалізації та лібералізму в зовнішній торгівлі, а також хибній позиції щодо обов'язку експортувати демократію та фінансувати військову присутність чи допомогу в регіонах світу, далеких від області національних інтересів США.

Безпосередньо щодо зовнішньої торгівлі нова політика передбачала встановлення універсального базового тарифу в розмірі 10% на майже весь імпорт товарів до США. Крім того, були запроваджені підвищені взаємні тарифи щодо понад 60 країн, які, за оцінками американської адміністрації, мали надмірний торговельний профіцит. При цьому ставки для окремих партнерів, насамперед Китаю, сягнули понад 40% [5]. Масштаб таких змін можна назвати вражаючим, зважаючи на те, що востаннє режим зовнішньої торгівлі зіштовхувався із таким підвищенням фіскального навантаження у 1968 році, в часи американо-в'єтнамської війни.

Хоча сьогодні в тріаді найбільших економік світу (США, Китай, ЄС) саме для США складають найбільш оптимістичні прогнози, перехід країни до протекціонізму був названий багатьма фахівцями помилковим кроком, що спирається на хибний макроекономічний аналіз, і може призвести до катастрофічних наслідків для американських споживачів, насамперед, через зростання цін, негативно вплине на міжнародні інвестиційні потоки, світову торгівлю та прискорить глобальну економічну фрагментацію. Спроба подолати певні макроекономічні проблеми протекціоністськими інструментами зовнішньої торгівлі була названа «рудиментарним підходом», що призвів до абсурдних, здебільшого негативних результатів і створив додаткові ризики для внутрішньої економічної стабільності. Спеціалісти стверджують, що політика державного протекціонізму посилює ризик світової рецесії, матиме довгострокові негативні наслідки для фінансової стабільності та міжнародної довіри, насамперед, з боку стратегічних союзників США. Проте, насамперед, вона докорінно змінює умови для глобального торговельного бізнесу.

Загальний обсяг товарного експорту та імпорту США у 2025 році досягнув 930,05 млрд. дол. США, що на 18,2 % більше, ніж у 2024 році. При цьому експорт зріс на 17 %, а імпорт – на 19,4 %. Сальдо зовнішньоторговельного балансу склало -20,03 млрд. дол. США (рис. 1).

Рис. 1. Обсяги експорту та імпорту США у 2020-2025 рр., млрд дол. США
Джерело: побудовано за [8]

Найважливішими позиціями в американському експорті стали скраплений природний газ (СПГ) та зернові. До прикладу, експорт СПГ у 2025 році зріс на 4 % порівняно із 2024 роком і склав 429 млн. т. Це стало можливим завдяки запуску нових потужностей в США та Канаді. Таке зростання стало найбільшим за останні три роки. Головними покупцями СПГ зі США є Китай та Японія. Варто в цьому контексті зазначити, що західні санкції стали на заваді планам російської федерації, яка могла б до 2030 року охопити 20 % ринку своїм СПГ. США є також найбільшим постачальником СПГ в ЄС. У першому півріччі 2025 року імпорт СПГ в ЄС зі США становив 13,7 млрд. євро. Зростають також поставки СПГ зі США в Індію [6].

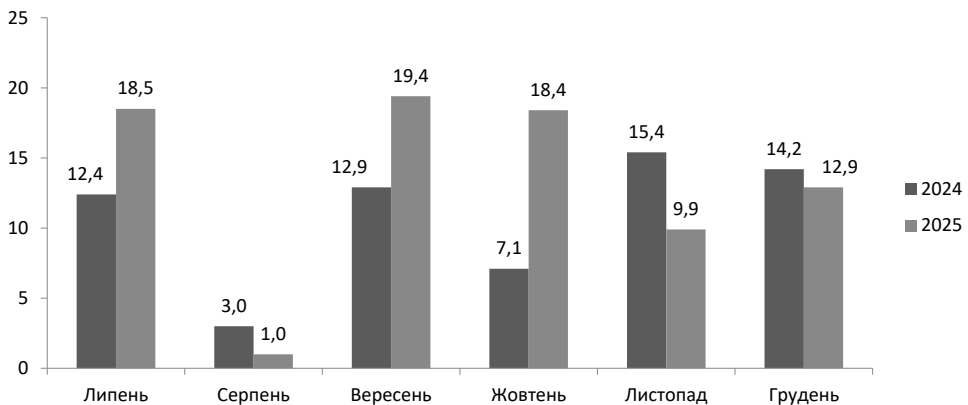
Рекордну динаміку демонструє також експорт на ринок ЄС американського зерна. За період із січня по листопад 2025 року він склав 1,3 млрд. дол. США, тоді як за аналогічний період 2024 року він становив 523,5 млн. дол., тобто зріс у 2,5 рази. Цей показник став найвищим із 1992 року. Помітною позицією американського експорту є також кукурудза – 1,04 млрд. дол. США у 2025 році. Головними імпортерами американського зерна в ЄС є Іспанія (741,7 млн. дол. США), Італія (212,9 млн. дол. США), Португалія (194,5 млн. дол. США), Ірландія (98,1 млн. дол. США), Нідерланди (55,9 млн. дол. США) [7].

В умовах, коли понад 30 % компаній великих виробників фактично вибудували подвійні ланцюги постачання (паралельні мережі, частина яких спрямована на ринки Заходу, а інша частина – на ринки Глобального Півдня), щоб диверсифікувати ймовірні ризики та знизити вплив тарифів США, глобальний торговельний бізнес демонструє свою стійкість до нових викликів. Китай, попри високі американські митні ставки, завершив 2025 рік із рекордним профіцитом торговельного балансу майже у 1,2 трлн. дол. США – значення, що приблизно відповідає величині ВВП країни, що входить до «великої двадцятки», такої, до прикладу, як Саудівська Аравія. Експорт Китаю у 2025 році склав понад 3,4 трлн. дол. США при імпорті – 2,3 трлн. [8]. Фахівці зазначають, що економіка Китаю переживає труднощі, пов'язані із слабким внутрішнім попитом,

спадом на ринку нерухомості та надлишком виробничих потужностей, однак при цьому вона зберігає високу конкурентоспроможність, характеризується зростанням продуктивності праці та технологічності виробництва. У 2025 році експорт з Китаю до США скоротився на 20%, проте й імпорт зі США зменшився на 14,6%. Водночас Китай успішно компенсував ці втрати зростанням експорту до країн Африки на 25,8%, країн Південно-Східної Азії (АСЕАН) – на 13,4 %, а до країн ЄС – на 8,4 %. Також у 2025 році зріс до рекордного із 2014 року рівня експорт рідкісноземельних металів. Є високі очікування щодо експорту з Китаю у 2026 році мікрочіпів та електроніки. Відтак можна стверджувати, що зовнішня торгівля Китаю успішно долає загрози останніх років [9].

Для Європейського Союзу ситуація виглядає дещо інакше. В середині ЄС зовнішньоторговельні обсяги зберігаються. У 2025 році цей показник склав 318,5 млрд. євро, у той час як у 2024 році він становив 296,1 млрд., тобто мало місце зростання обороту на 7,5%. У той же час сальдо балансу зовнішньої торгівлі зменшилося на 1,3 млрд. євро у грудні 2025 року порівняно із груднем 2024 року. Експорт ЄС до решти світу в грудні 2025 року становив 214,8 млрд. євро при імпорті 201,9 млрд., тоді як у 2024 році ці показники становили відповідно 210,2 млрд. євро та 195,9 млрд.

Значне зменшення експорту до США вимагає пошуку інших напрямів для постачання своєї продукції. Серед нових партнерів розглядають країни Латинської Америки (через угоду Mercosur) та Африки. До прикладу, найбільше зменшення профіциту відбулося у трьох головних групах товарів: хімічні речовини та супутні товари (з 19,7 млрд. євро у 2024 році до 16,2 млрд. у 2025 році); машини та транспортні засоби (з 18,3 млрд. євро в 2024 році до 16,3 млрд. у 2025 році); інші промислові товари (з 1,0 млрд. євро профіциту у 2024 році до 1,9 млрд. дефіциту у 2025 році).

Рис. 2. Профіцит у торгівлі товарами ЄС із рештою світу, млрд євро

Джерело: побудовано за [8]

Найбільш вразливою галуззю зовнішньої торгівлі ЄС після відмови від імпорту енергоносіїв із російської федерації залишається енергетика. Однак енергетичний сектор ЄС останнім часом продемонстрував покращення: дефіцит балансу між експортом та

імпортом енергоносіїв зменшився з 28,0 млрд. євро в грудні 2024 року до 21, 9 млрд. у грудні 2025 року [10].

Загалом діючі тарифні та санкційні обмеження впливають сьогодні майже на 20 % світового імпорту, порівняно із 12,5 % наприкінці 2024 року. Попри зростання світової торгівлі у 2025 році на 2 %, прогнозують уповільнення темпів її зростання до 0,6 % в 2026 і 1,8 % в 2027 роках. Його пов'язують, насамперед, із необхідністю перенаправлення торговельних потоків для диверсифікації політичних ризиків та уникнення високих тарифів США. Від 50 до 60 % світової торгівлі все ще зосереджені на кількох критичних напрямках – між Китаєм, США та ЄС, які стають щораз складнішими через геополітичні ризики [11].

Ще однією важливою тенденцією, що впливає на розвиток глобального торговельного бізнесу, є *зниження ефективності глобальних інституцій, зокрема Світової організації торгівлі*. СОТ не володіє достатніми механізмами для регулювання ситуацій між країнами в умовах сучасних загострень і зростаючої загальної геополітичної напруги. Міжнародна торгівля потерпає від збільшення числа односторонніх або блокових рішень щодо запровадження тарифних, нетарифних чи санкційних важелів. Відтак СОТ вже не може ефективно вплинути на модерацію глобальних правил. Така зміна створює значний вплив на динаміку глобального торговельного бізнесу, підтримуючи тяжіння міжнародної торгівлі до регіоналізму та фрагментації.

Значний вплив на глобальний торговельний бізнес має *зростання геополітичної напруги, яке отримало найбільшого загострення у військових протистояннях між російською федерацією та Україною, а також між Іраном та країнами Заходу й Ізраїлем*. Російсько-українська війна створила на глобальний торговельний бізнес значний вплив. Його аспекти численні, але в першу чергу, пов'язані з енергетикою та продовольчою безпекою. До повномасштабного вторгнення рф в Україну ЄС був критично залежним від російського газу. Його імпорт до 2022 року становив близько 150-155 кубометрів щороку, що забезпечувало близько 40 % потреб у споживанні [12]. З початком війни ЄС скоротив закупівлі російського газу втричі. Водночас ЄС наростив імпорт СПГ із США, Катару, Норвегії та Алжиру. Рф тим часом перенаправила потоки експорту газу в Китай, Індію, Туреччину. Оскільки рф продає енергоносії зазвичай за демпінговими цінами, то це впливає загалом на ціноутворення на їх ринку. Зміна логістичних маршрутів, а також санкційні обмеження вплинули також і на попит на танкерні судна «тіньового флоту» для перевезення енергоносіїв, зачепили страховий ринок. Окрім цього, до війни Україна та рф забезпечували близько 30 % світового експорту зерна. Саме це стало вразливим місцем українського агросектора в умовах блокади з боку рф чорноморських шляхів, які були головними транспортними коридорами для перевезення українського продовольства і доправлення його до країн Азії та Африки. Ця ситуація додала нові акценти до міжнародної торгівлі продовольством та пошуку шляхів його забезпечення. Сьогодні залежні від імпорту продовольства країни приділяють більше уваги продовольчій незалежності та накопиченню резервів.

Серед головних чинників впливу на глобальний торговельний бізнес – зростання попиту на озброєння. У 2024–2025 роках він досягнув рекордних значень. Війна рф

проти України дала поштовх процесам мілітаризації в світовій економіці. У результаті, сьогодні Україна стала найбільшим імпортером зброї у світі (12 % світового імпорту), а США – найбільшим експортером (43 %). Окрім України лідерами з імпорту зброї є Індія, Саудівська Аравія, Польща, Японія. До найбільших експортерів відносять також Францію (9,1 %), частка якої постійно зростає та РФ (6,1 %), частка якої здебільшого зменшується, Ізраїль та Німеччину (по 5,9 %), Італію та Південну Корею (4,9 %). Загалом глобальні військові витрати зросли до рівня 2,7 трлн дол. США, що стало найстрімкішим зростанням із часів «холодної» війни [13].

Військовий конфлікт на Близькому Сході також створює потужний вплив на глобальний торговельний бізнес. Його наслідки, поза іншим, торкаються дуже важливих для світової економіки процесів – логістики в акваторії Червоного моря, Суецького каналу та Ормузької протоки – стратегічно важливих морських шляхів, що сполучають Європу, Азію та Африку. Атаки Ірану на торговельні судна, що прямують через Ормузьку протоку, спричинили серйозні збої у світових логістичних ланцюгах. Провідні судноплавні компанії були змушені змінити маршрути перевезень, що, в кінцевому рахунку, призводить до збільшення витрат імпортерів і підвищення цін для кінцевих споживачів. Таким чином, воєнні ризики дедалі частіше впливають на рішення компаній щодо логістики, постачання й інвестування, сприяючи тенденціям до регіоналізації та диверсифікації торговельних маршрутів. Можна так на загал окреслити зміни в торговельних потоках, спричинені війною навколо Перської затоки та посиленням напруги на Близькому Сході:

- у морських перевезеннях між Європою та Азією перевага надається маршруту через мис Доброї Надії, що веде до зменшення використання Суецького каналу на 50–70% у пікові періоди загострення;
- щодо перевезень нафти та газу: спостерігається зростання попиту на СПГ з США до Європи, водночас стрімко зростає ціна на нафту через кризу в регіоні Перської затоки та затримки поставок;
- рух продовольства: ускладнює імпорт зерна та інших продовольчих товарів до країн Близького Сходу та Північної Африки через ризики проходження Суецького каналу;
- використання логістичних хабів: порти Середземномор'я втрачають значну частку транзитного вантажопотоку, тоді як порти Південної Африки мають труднощі із несподіваним збільшенням навантаження.

Навіть після припинення бойових дій у регіоні Перської затоки вплив війни на регіональну та міжнародну торгівлю залишатиметься відчутним ще тривалий час. Відновлення економічної стабільності вимагатиме комплексних зусиль не лише від країн регіону, а й від глобальних учасників торговельних процесів. Головним чинником нормалізації ситуації стане відновлення безпеки судноплавства, зокрема в Червоному морі, адже саме цей маршрут є критично важливим для світової торгівлі, оскільки через нього проходить близько 12 % усіх морських вантажів. Важливим напрямом стане відновлення інфраструктури з урахуванням нових геополітичних реалій. У фокусі, насамперед, будуть усі проекти, які забезпечать підвищення надійності

ланцюгів постачання. Очікується також зростання гуманітарної торгівлі. Навіть після завершення воєнного конфлікту регіон залишатиметься одним із найчутливіших для світової торгівлі. Відновлення транспортних потоків, реалізація інфраструктурних проєктів і залучення інвестицій залежатимуть не так від економічних, як від політичних умов, що формуватимуть довіру міжнародних партнерів.

Важливими чинниками впливу на розвиток глобального торговельного бізнесу є цифровізація та «зелений» курс. Дедалі більші обсяги торгівлі відбуваються із використанням електронних платформ, технологій блокчейн, смарт-контрактів та ін. Водночас, із дотриманням курсу на досягнення цілей концепції сталого розвитку, держави щораз більше уваги приділяють екологічному регулюванню. Лідером цього напрямку став ЄС, який із 1 січня 2026 року впровадив СВАМ (Carbon Border Adjustment Mechanism) – механізм прикордонного вуглецевого коригування – стягнення плати за викиди вуглецю для імпортованих товарів. Це також внесло зміни у рух товаропотоків, особливо такої продукції, як метали, хімічні добрива, електроенергія.

Таким чином, можемо дійти висновку, що в сучасних умовах відбуваються глибокі зміни, що впливають на розвиток глобального торговельного бізнесу. Змінюється геополітичний ландшафт, створюються нові блоки та регіональні об'єднання. Головні тренди, що визначають динаміку торговельних зв'язків, характеризуються суперечливим характером: з одного боку, зберігаються процеси глобалізації, які й надалі забезпечують економічну взаємодію та інтеграцію, з іншого – чітко простежуються процеси деглобалізації, тяжіння до регіоналізму та ізоляціонізму.

Висновки та перспективи подальших досліджень. За результатами дослідження можна зробити такі висновки:

1. Глобальний торговельний бізнес впродовж останніх років опинився перед новими серйозними викликами. Серед головних чинників впливу – поєднання процесів глобалізації та деглобалізації. Глобалізація й надалі продовжує домінувати і забезпечувати реалізацію зовнішньоекономічних зв'язків, проте чітко вимальовується тренд до посилення самодостатності економік.

2. Посилення самодостатності економік відбувається, у першу чергу, через застосування протекціоністських інструментів у політиці. Такі заходи розпочали, США, інші глобальні економічні лідери зробили кроки у відповідь. Найгірші прогнози щодо скорочення обсягів світової торгівлі внаслідок переходу до політики обмежень через високі тарифи, квоти та міжнародні санкції, не справдилися. З іншого боку, протекціоністська політика помітно вплинула на зміну ланцюгів постачання. Відбувається процес послаблення зв'язків та загострення суперечностей між країнами-партнерами у рамках старих міжнародних блоків й альянсів та вибудовування нових. Внаслідок таких процесів відбувається зміщення фокусу у торговельному бізнесі з глобалізації до регіоналізації.

3. На глобальний торговельний бізнес має значний вплив загострення геополітичної ситуації в світі, зокрема розгортання «гарячих» військових конфліктів, насамперед, між РФ та Україною, а також в регіоні Близького Сходу та Перської затоки. Внаслідок воєнних дій змінилися, насамперед, світові логістичні маршрути перевезень

енергоносіїв та продовольства, що має істотний значний вплив на динаміку світових цін на та інші процеси.

4. Важливими чинниками впливу на розвиток глобального торговельного бізнесу є також зниження ефективності регулювання світової торгівлі міжнародними інституціями, цифровізація, внаслідок якої швидко зростають обсяги торгівлі з використання електронних платформ, технологій блокчейн, смарт-контрактів та ін., а також «зелений» курс, проявами якого є екологізація виробництва – зростання вимог щодо дотримання екологічних норм, внаслідок чого структура та обсяги зовнішньої торгівлі також змінюються.

5. В умовах високої геополітичної динаміки актуальним завданням економічної науки є пошук обґрунтованих підходів до визначення балансу між перевагами глобалізації та новими змінами у зовнішній політиці держав, що є реакцією на сучасні виклики і призводять до процесів деглобалізації та посилення конфронтації, у тому числі, в глобальному торговельному бізнесі.

Перспективним напрямом подальших досліджень є розробка комплексних моделей оцінки стійкості глобальних ланцюгів постачання в умовах тривалих збройних конфліктів, враховуючи необхідність диверсифікації логістичних маршрутів через альтернативні транспортні коридори

Список використаних джерел

1. Чуніхіна Т., Корж М., Краснощок В. Міжнародна торгівля в умовах глобальних трансформацій. *Світова економіка*. 2024. № 2. С. 30–52. DOI: 10.31617/3.2024(133)02.
2. Балабанова Н. В., Муравський М. І., Шастун В. Е. Міждержавні торговельні суперечки як прояв сучасного протекціонізму. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка*. 2024. Вип. 28. С. 91–100. DOI: <https://orcid.org/0000-0003-1465-0584>.
3. Степичева О. В. Неопротекціоністські заходи в глобальній торгівлі: тенденції та виклики для світової економіки. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-62>.
4. Greenhouse S. Trump's 'Liberation Day' Could Mean Recession in the US and Pain Worldwide: [Електронний ресурс]. *The Guardian*. April 5, 2025. URL: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2025/apr/05/trump-liberation-day-tariffs-recession-economy>.
5. Зовнішня політика США: як і чому Трамп руйнує ліберальний світовий порядок. 2026. URL: <https://uifuture.org/statti/zovnishnya-polityka-ssha>.
6. Експорт СПГ у світі сягнув рекордів у 2025 році: чи впадуть ціни на газ. 2025. URL: https://24tv.ua/economy/ekspost-spg-yak-zrosli-postachannya-gazu-sviti-2025-rotsi-yak_n2979972.
7. Експорт зерна зі США до ЄС у 2025 році сягнув рекордного рівня. 2026. URL: <https://ukragroconsult.com/news/ekspost-zerna-zi-ssha-do-yes-u-2025-roczy-syagnuv-rekordnogo-rivnya>.
8. Битва гігантів: що буде зі світовою економікою у 2026 році та хто програє першим. 2026. URL: https://24tv.ua/economy/svitova-ekonomika-2026-rotsi-prognoz-shho-bude-yes-ssha-kitayem_n2979176.

9. Попри мита Трампа Китай закінчив 2025 рік із рекордним профіцитом торговельного балансу. 2026. URL: <https://zn.ua/ukr/china/popri-mita-trampa-kitaj-zakinchiv-2025-rik-iz-rekordnim-profitsitom-torhovelnogo-balansu.html>.
10. Євростат. Офіційний сайт Європейського Союзу URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-euro-indicators/w/6-13022026-bp#estat-inpage-nav-heading-1>
11. Торговельні обмеження у 2025 році: Allianz Trade. 2026. URL: <https://relinvestmentsgroup.com/uk/torgovye-ogranicheniya-v-2025-godu-povliyali-na-obem-tovarov-na-summu-2-7-trln-dollarov-ssha-allianz-trade>.
12. Рекордні закупівлі російського скрапленого газу в ЄС: чи дійсно сталася «зрада». 2023. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/rekordni-zakupivli-rosiyskoho-skraplenoho-hazu-v-yes/32574725.html>.
13. Основні продавці та покупці зброї на світовому ринку. 2026. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2026/03/18/infografika/suspilstvo/osnovni-prodavcz-i-pokupcz-i-zbroyi-svitovomu-rynku>.
14. Пугачевська К., Медвідь Л., Гоблик-Маркович Н., Феєр О., Лизанець, А. Протекціонізм в умовах багатополарності світової торгівлі. *Збірник Мукачівського державного університету «Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики»*. 2023. Том 2 № 49, С. 253-263. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.2.49.2023.3987>.
15. Ковтуненко К.В., Шаркова Г.І., Гуральська В.В. Сучасні аспекти розвитку міжнародного бізнесу в умовах глобалізації. *Щомісячний інформаційно-аналітичний журнал «Економіка. Фінанси. Право»*. 2021. № 6/1. DOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2021.6\(1\).3](https://doi.org/10.37634/efp.2021.6(1).3).

Reference

1. Chunikhina, T., Korzh, M., & Krasnoshchok, V. (2024). Mizhnarodna torhivlia v umovakh hlobalnykh transformatsii. *Svitova ekonomika*, 2, 30–52. [https://doi.org/10.31617/3.2024\(133\)02](https://doi.org/10.31617/3.2024(133)02). [In Ukrainian].
2. Balabanova, N. V., Muravskiy, M. I., & Shastun, V. E. (2024). Mizhderzhavni torhovelni superechky yak proiav suchasnoho protektsionizmu. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Seriya: Ekonomika*, 28, 91–100. <https://doi.org/10.34079/2226-2822-2024-14-28-53-61>. [In Ukrainian].
3. Stepichieva, O. V. (2023). Neoprotektsionistski zakhody v hlobalnii torhivli: tendentsii ta vyklyky dlia svitovoi ekonomiky. *Ekonomika ta suspilstvo*, 58. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-62>. [In Ukrainian].
4. Greenhouse, S. (2025, April 5). Trump's 'Liberation Day' could mean recession in the US and pain worldwide. *The Guardian*.
5. Zovnishnia polityka SSHA: yak i chomu Tramp ruiniue liberalnyi svitovyi poriadok. (2026). Retrieved from <https://uifuture.org/statti/zovnishnya-polityka-ssha/> [In Ukrainian].
6. Eksport SPH u sviti syahnuv rekordiv u 2025 rotsi: chy vpadut tsiny na haz. (2025). Retrieved from https://24tv.ua/economy/eksport-spg-yak-zrosli-postachannya-gazu-sviti-2025-rotsi-yak_n2979972. [In Ukrainian].
7. Eksport zerna zi SSHA do YES u 2025 rotsi syahnuv rekordnoho rivnia. (2026). Retrieved from <https://ukragroconsult.com/news/eksport-zerna-zi-ssha-do-yes-u-2025-rotsi-syagnuv-rekordnogo-rivnya>. [In Ukrainian].
8. Bytva hiantiv: shcho bude zi svitovoiu ekonomikoiu u 2026 rotsi ta khto prohraie pershym – SSHA, Kytai chy YES. (2026). Retrieved from https://24tv.ua/economy/svitova-ekonomika-2026-rotsi-prognoz-shho-bude-yes-ssha-kitayem_n2979176. [In Ukrainian].

9. Popry myta Trampa Kytai zakinchyv 2025 rik iz rekordnym profitsy tom torhovelnogo balansu. (2026). Retrieved from <https://zn.ua/ukr/china/popri-mita-trampa-kitaj-zakinchiv-2025-rik-iz-rekordnim-profitsitom-torhovelnogo-balansu.html>. [In Ukrainian].
10. Eurostat. (2026). Statistical office of the European Union. Retrieved from <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-euro-indicators/w/6-13022026-bp>.
11. Torhovelni obmezhenia u 2025: Allianz Trade. (2026). Retrieved from <https://relinvestmentsgroup.com/uk/torgovye-ogranicheniya-v-2025-godu-povliyali-na-obem-tovarov-na-summu-2-7-trln-dollarov-ssha-allianz-trade>. [In Ukrainian].
12. Rekordni zakupivli rosiiskoho skraplenoho hazu v YES: chy diisno stalasia “zrada”. (2023). Retrieved from <https://www.radiosvoboda.org/a/rekordni-zakupivli-rosiyskoho-skraplenoho-hazu-v-yes/32574725.html>. [In Ukrainian].
13. Osnovni prodavtsi ta pokupci zbroyi na svitovomu rynku. (2026). Retrieved from <https://www.slovoidilo.ua/2026/03/18/infografika/suspilstvo/osnovni-prodavczi-pokupczi-zbroyi-svitovomu-rynku>.
14. Puhachevska, K., Medvid, L., Hoblyk-Markovych, N., Feier, O., & Lyzanets, A. (2023). Proteksionizm v umovakh bahatopoliarnoho svitu. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii i praktyky*, 2(49), 253–263. <https://doi.org/10.55643/fcaptop.2.49.2023.3987>. [In Ukrainian].
15. Kovtunenکو, K. V., Sharkova, H. I., & Hural'ska, V. V. (2021). Suchasni aspekty rozvytku mizhnarodnoho biznesu v umovakh hlobalizatsii. *Ekonomika. Finansy. Pravo*, 6/1. [https://doi.org/10.37634/efp.2021.6\(1\).3](https://doi.org/10.37634/efp.2021.6(1).3). [In Ukrainian].

GLOBAL TRADE BUSINESS IN THE SECURITY COORDINATE SYSTEM: THE IMPACT OF ARMED CONFLICT AND STATE PROTECTIONISM

Marta Pankovets¹, Oksana Kylyn²

*Ivan Franko National University of Lviv,
18 Svobody Ave., Lviv, 79008*

¹*e-mail: marta.pankovets@lnu.edu.ua; ORCID ID: 0000-0003-0984-8406*

²*e-mail: marta.pankovets@lnu.edu.ua; ORCID ID: 0009-0006-9303-3320*

Abstract. The purpose of the article is to identify the key factors determining the dynamics of global trading business processes and to assess their impact on the current state of this business sector. Special emphasis is placed on the intensification of protectionist approaches in state regulation of international trade, as well as rising political tensions caused by open armed conflicts and global polarization around new contenders for world leadership.

The study employs statistical analysis methods to identify dynamics and structural changes in global trade. A systems approach is applied for theoretical generalizations to account for diverse economic, political, technological, and environmental factors. The research reveals profound shifts in the development of global trading business, including: 1) the reconstruction of the geopolitical landscape through the formation of new regional alliances; 2) the widespread adoption of state protectionism, exemplified by the 2025 US tariff regime which introduced a universal 10% base tariff on imports and rates exceeding 40% for partners like China; 3) the militarization of the global economy, where Ukraine has become the world's largest arms importer; 4) the degradation of international institutions, such as the WTO, which lack sufficient mechanisms to

moderate trade rules under current geopolitical tensions; 5) the «greening» of production and digitalization, specifically the implementation of the EU's Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM) starting in 2026.

The study concludes that while globalization processes persist in facilitating economic integration, there is a clear trend toward deglobalization and regionalism. The Russo-Ukrainian war and Middle Eastern conflicts have fundamentally altered global logistics for energy and food, forcing businesses to build parallel supply chains to diversify risks. The authors emphasize the need for improved scientific and methodological approaches to better predict global trade dynamics in this era of “tectonic” geopolitical shifts.

Keywords: global trading business, export, import, state protectionism, geopolitical conflicts, global supply chains, militarization of the economy, deglobalization.

*Стаття: надійшла до редакції 21.03.2026
прийнята до друку
опублікована (оприлюднена)*